

Kazneno pravna odgovornost uprava društva kapitala u hrvatskom pravu

Erceg, Zrinka

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:896515>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported](#) / [Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-22**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ

Zrinka Erceg

KAZNENO-PRAVNA ODGOVORNOST UPRAVA DRUŠTVA
KAPITALA U HRVATSKOM PRAVU

ZAVRŠNI RAD

Šibenik, 2015

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ

Zrinka Erceg

**KAZNENO-PRAVNA ODGOVORNOST UPRAVA DRUŠTAVA
KAPITALA U HRVATSKOM PRAVU**

ZAVRŠNI RAD

Prezime i ime : Erceg Zrinka

Studij : Upravni studij

Broj indeksa : 139441251

Mentor : Dragan Zlatović

Šibenik, 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TRGOVAČKA DRUŠTVA U HRVATSKOM PRAVU	2
2.1. Pojam i razvoj trgovačkog prava u Republici Hrvatskoj.....	2
2.2. Pojam i oblici trgovačkih društava	3
2.2.1. Društva osoba.....	4
2.2.2. Društva kapitala	8
3. KAZNENO-PRAVNA ODGOVORNOST UPRAVA DRUŠTAVA KAPITALA U HRVATSKOM PRAVU	15
3.1. Novo kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju.....	17
3.2. Prijevara kao gospodarsko kazneno djelo i subvencijska prijevara.....	20
3.3. Utaja poreza i carine	20
3.4. Stečajna kaznena djela.....	21
3.5. Kaznena djela protiv tržišnog natjecanja.....	22
3.6. Pranje novca i prikrivanje.....	22
3.7. Kaznena djela protiv tržišta kapitala	23
3.8. Kaznena djela iz Zakona o trgovačkim društvima	23
4. ZAKLJUČAK	26
LITERATURA.....	26

**KAZNENO PRAVNA ODGOVORNOST UPRAVA DRUŠTVA
KAPITALA U HRVATSKOM PRAVU**

ZRINKA ERCEG

ercegzrinka@gmail.com

Sažetak rada (opseg do 300 riječi)

Trgovačko pravo u Republici Hrvatskoj razvilo se po uzoru na njemačko trgovačko pravo. Ustrojena su trgovačka društva koja su pravne osobe, a mogu se podijeliti na društva osoba i društva kapitala.

Sukladno pravnoj stečevini Europske Unije, društvima kapitala se može upravljati primjenom monističkog i dualističkog sustava. U Republici Hrvatskoj dualistički sustav je daleko zastupljeniji.

Članovi društva kapitala na sebe preuzimaju kazneno pravnu odgovornost, a najznačajnija kaznena djela su: zlouporaba povjerenja, prijevara u gospodarskom poslovanju, prijevara na štetu Europske Unije, utaja poreza i carine, pranje novca, davanje netočnih informacija i sl.

(29 stranica / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: društva osoba; društva kapitala; monistički sustav; dualistički sustav; kaznena djela

Mentor: Dragan Zlatović

Rad je prihvaćen za obranu:

**CRIMINAL LEGALLY RESPONSIBILITY OF BOARD OF
COMPANIES IN THE REPUBLIC OF CROATIA**

ZRINKA ERCEG

ercegzrinka@gmail.com

Abstract (up to 300 words)

Commercial justice in the Republic of Croatia developed on the model of German commercial justice. Organized commercial society which are legally persons and can be divided into society of persons and society of capital.

Congruently to the law of the European Union societies of capital can be ruled by application of monistic and dual system. In the Republic of Croatia dual system is much more represented.

The members of the society of capital take criminal juridical responsibility over themselves and the most characteristic criminal acts are: misuse of confidence, fraud in business operations, fraud to the damage of the European Union, tax evasion and custom duty, washing money, giving incorrect information and the like.

(29 pages / original in: Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic of Šibenik

Keywords: society of person; society of capital; monistic system; dual system; criminal acts

Supervisor: Dragan Zlatović

Paper accepted:

1. UVOD

Trgovačko pravo, odnosno pravo društava ima značajnu ulogu u osiguranju poticajnog poslovanja u tržišnom gospodarstvu. Trgovačko pravo u Republici Hrvatskoj razvijeno je po uzoru na njemački model, odnosno model kontinentalnog prava. Trgovačka društva se dijele na društva osoba i društva kapitala čije se značajke detaljno razrađuju u završnom radu. Središnja tema rada je kazneno-pravna odgovornost članova uprava društava kapitala u hrvatskom pravu. Kazneno-pravna odgovornost članova uprave nastaje u slučaju postupanja protivnog odredbama Kaznenog zakona¹ i Zakona o trgovačkim društvima². Kazneno-pravna odgovornost članova uprava društava kapitala prema odredbama navedenih Zakona, predmet je istraživanja završnog rada.

Rad se sastoji od dvije cjeline. U prvoj cjelini opisan je pojam i razvoj trgovačkog prava u Republici Hrvatskoj te pojam i oblici trgovačkih društava. Druga cjelina obrađuje kazneno-pravnu odgovornost članova uprave društava kapitala u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju, prijevaru, utaju poreza i carine, stečajna kaznena djela, kaznena djela protiv tržišnog natjecanja, kaznena djela pranja i prikrivanja novca te kaznena djela protiv tržišta kapitala. Na kraju druge cjeline, riječ je o kaznenim djelima prema Zakonu o trgovačkim društvima.

¹ Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, dalje KZRH

² Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, dalje ZTD

2. TRGOVAČKA DRUŠTVA U HRVATSKOM PRAVU

Razvoj trgovačkog prava u Republici Hrvatskoj uvelike je uvjetovan preorijentacijom hrvatskog gospodarstva na prihvaćanje modela slobodnog tržišta. Ekonomska tranzicija uvjetovala je potrebu za radikalnom promjenom u tipologiji gospodarskih subjekata, što je rezultiralo formiranjem trgovačkih društava.

2.1. Pojam i razvoj trgovačkog prava u Republici Hrvatskoj

Trgovačko pravo u doktrini se obično definira kao grana pozitivnog prava čije pravne norme uređuju pravni položaj (status), pravne poslove i odgovornost pravnih subjekata koji se bave trgovačkom i širom gospodarskom djelatnošću.³ Dakle, trgovačko pravo u širem značenju predstavlja skup pravnih normi koje reguliraju:

- status gospodarskih subjekata (statusno trgovačko pravo ili pravo društava);
- poslove prometa robe, novca i vrijednosnih papira, koji imaju tržišno-pravni karakter (ugovorno trgovačko pravo ili trgovačko pravo u užem značenju) i
- dio pravnih normi koje uređuju odnos gospodarskih subjekata i države (reglementarno pravo), uključujući pravo intelektualnog vlasništva i pravo konkurencije.

Propisi iz područja trgovačkog prava u Republici Hrvatskoj ustrojeni su po uzoru na rješenja iz razvijenih zapadnih zemalja s ciljem što višeg stupnja konvergencije spomenutim gospodarstvima. Budući da su razvijene zemlje imale značajna iskustva u pogledu zakonodavstva i sudske prakse u trgovačkom pravu, donošenje novih originalnih zakona iz područja trgovačkog prava, nije bilo potrebno. Kao zemlje uzori u razvoju hrvatskog trgovačkog prava, korištene su zemlje srednjeeuropskog pravnog kruga s razvijenim pravom društava. Pritom je nužno napomenuti kako su odredbe engleskog i američkog prava, odnosno anglo-saksonskog prava u cjelini bile teško primjenjive na području Republike Hrvatske zbog tradicionalno velikih razlika između kontinentalnog i anglosaksonskog prava. Stoga je kao

³ ZLATOVIĆ, D. Upravljanje trgovačkim društvima. Naklada Libertin, Rijeka, 2014., str. 3.

zemlja uzor odabrana Njemačka u kojoj su „trgovačka društva najtemeljitiije određena. Njemačka je daleko otišla i u propisivanju suvremenih rješenja za upravljanje trgovačkim društvima, a posebice u pogledu zaštite članova društva i vjerovnika.“⁴

Njemačko pravo trgovačkih društava nije se doslovno preslikalo na razvoj hrvatskog prava, već su pojedini elementi njemačkog prava prilagođeni konkretnim uvjetima hrvatskog gospodarstva. Odabirom njemačkog prava kao uzora, osiguralo se i praćenje tekovina europskog prava pod čijim se utjecajem sustavno razvijalo i njemačko trgovačko pravo. „Već na početku bila su preuzeta i neka rješenja neposredno iz prava Europske unije koja se primjenjuju u zemljama članicama. Riječ je o gospodarskom interesnom udruženju, pa se može reći da je u tome Hrvatska već donošenjem Zakona o trgovačkim društvima pružila poslovnim ljudima mogućnost kakva postoji i na području Europske Unije (EU).“⁵

2.2. Pojam i oblici trgovačkih društava

Trgovačko društvo je "trgovac po svome obliku, koji samostalno i trajno obavlja gospodarsku ili bilo koju drugu djelatnost, preuzimajući rizik, radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu."⁶ Trgovačko društvo može se definirati i kao „privatnopravna zajednica osoba nastala pravnim poslom radi ostvarenja zajedničkog cilja.“⁷ Trgovačko društvo ima pravnu i poslovnu sposobnost. Pravna sposobnost je "svojstvo da se bude nositelj prava i obveza u pravnom prometu. Fizička osoba stječe pravnu sposobnost rođenjem i gubi ju smrću, a pravna osoba ju stječe upisom u sudski registar. Poslovna sposobnost je svojstvo da se svojim vlastitim očitovanjima volje, stječu prava i obveze."⁸

Trgovačko društvo svojstvo pravne osobe stječe upisom u sudski registar, a gubi ga brisanjem tog društva iz sudskog registra. Nakon upisa društvo može u pravnom prometu stjecati prava i preuzimati obveze, može biti vlasnikom pokretnih i nepokretnih stvari, te može tužiti i biti tuženo pred državnim ili izabranim sudom i sudjelovati u drugim postupcima. Predmet poslovanja trgovačkog društva može biti obavljanje svake dopuštene djelatnosti, a to je ona

⁴ BARBIĆ, J. Utjecaj Njemačkog prava na stvaranje Hrvatskog prava društva. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 44, no. 3-4 (2007): 339-363.

⁵ IBID, str. 339-363.

⁶ ČEŠIĆ, Z.: Pravo trgovačkih društava. Veleučilište Marko Marulić, Knin, 2009., str. 1.

⁷ BARBIĆ, J.: Društveni ugovor kao pravni posao na kojem se temelji društvo. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 62 (2012),1-2, str.475-534

⁸ MLIKOTIN TOMIĆ, D., HORAK, H. Trgovačko pravo-društva. Školska knjiga, Zagreb, 2009., str 23.

djelatnost koja nije zakonom zabranjena ili nije suprotna moralu društva, a utvrđuje se izjavom o osnivanju ili društvenim ugovorom odnosno statutom trgovačkog društva.

Sjedište društva je mjesto "u kojem je uprava društva i odakle se upravlja poslovima društva ili mjesto u kojem društvo trajno obavlja svoju djelatnost. Trgovačko društvo može imati samo jedno sjedište."⁹

Prema Zakonu o trgovačkim društvima¹⁰, trgovačka društva u Republici Hrvatskoj mogu se podijeliti na društva osoba i društva kapitala. Istoimeni Zakon¹¹ klasificira trgovačka društva na javno trgovačko društvo, komanditno društvo, dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću i gospodarsko interesno udruženje. Javno trgovačko društvo, komanditno društvo i gospodarsko-interesno udruženje su društva osoba, dok su ostali oblici trgovačkih društava, društva kapitala. Društva osoba i društva kapitala međusobno se razlikuju na temelju niza obilježja. Kod društva osoba mora postojati najmanje dva člana, za postojanje nije bitan kapital, između članova postoji jača povezanost interesa i doprinos članova radu društva ne mora biti u novcu ni stvarima, ni pravima nego može biti i u radu i uslugama dok se kod društva kapitala za osnivanje ne traži više osoba, imaju temeljni kapital, članovi su ograničeni na rizik za poslovanje društva i to samo s onim što su uložili u društvo te nije bitan osobni doprinos rada društvu.

2.2.1. Društva osoba

Društvo osoba je društvo koje predstavlja udruženje najmanje dviju osoba čiji su odnosi međusobno uređeni društvenim ugovorom. U društvima osoba, članovi vode poslovanje izravno te zastupaju trgovačko društvo. Važno obilježje društava osoba je način odgovaranja za obveze društva. Naime, članovi društva odgovaraju za njegove obveze osobno, solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom.¹² Zbog činjenice da članovi društva odgovaraju za obveze društva cijelom imovinom, temeljni kapital društva nema osobit značaj u društvima osoba te tako nije ni zakonski propisan.

U nastavku se opisuju značajke javnog trgovačkog društva, komanditnog društva i gospodarskog-interesnog udruženja kao društava osoba u hrvatskom trgovačkom pravu.

⁹ Isto, str 35.

¹⁰ Čl. 2, ZTD

¹¹ Čl. 6, ZTD

¹² BARBIĆ, J. *Pravo društava*. Organizator, Zagreb, 2001., str. 18.

„Javno trgovačko društvo je trgovačko društvo u koje se udružuju dvije ili više osoba zbog trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom, a svaki član društva odgovara vjerovnicima društva neograničeno solidarno cijelom svojom imovinom.“¹³ Kako je javno trgovačko društvo, društvo osoba, u njegovom radu je osobito značajna uloga osobnog rada članova društva. Svi članovi upravljaju radom društva, a jedan od članova ima poslovodnu funkciju. Ovo društvo odlikuje se svim značajkama „općeg partnerstva“¹⁴ te je kao takvo pogodno za osnivanje malih i srednjih poduzeća.

Javno trgovačko društvo stječe pravnu sposobnost temeljem upisa u sudski registar, a u prijavi za upis navode se tvrtka, sjedište i predmet poslovanja društva, ime i prezime, OIB građana i prebivalište, odnosno tvrtka i sjedište svakoga člana društva te imena osoba ovlaštenih da zastupaju društvo i njihove ovlasti. U registar će također upisuju i promjene tvrtke ili sjedišta, društvenog ili ugovora o osnivanju, predmeta poslovanja društva, stupanje novog člana, prestanak društva kao i promjene ovlasti za zastupanje društva.

Ugovor o osnivanju društva ili društveni ugovor mora biti priložen prijavi za upis u sudski registar. „Ugovor o osnivanju ili društveni ugovor je temeljni konstitutivni akt javnog trgovačkog društva kojim se uređuju pravni odnosi među članovima društva.“¹⁵ Društveni ugovor predstavlja organizacijski ugovor koji nije dvostranoobvezujući ugovor te jedna strana nema pravo prigovora ukoliko druga strana nije ispunila određenu obvezu ili to nije učinila na način koji je istaknut u Društvenom ugovoru.

Članovi javnog trgovačkog društva imaju autonomiju uređenja međusobnim pravnih odnosa na temelju Društvenog ugovora. Kako je društveni ugovor temeljni akt kojim se uređuju pitanja organizacije i rada javnog trgovačkog društva (jtd), svi drugi akti moraju biti doneseni u skladu s odredbama Društvenog ugovora. Kako se društveni ugovor prilaže prijavi o osnivanju javnog trgovačkog društva, može se zaključiti da je istovjetan statutu u dioničkom društvu, odnosno da ujedno predstavlja ugovor o osnivanju jtd-a. Članovi javnog trgovačkog društva, u pravilu, u društvo unose jednake uloge iskazane u novcu, stvarima, pravila ili radu.

¹³ LEDIĆ, D. Javno trgovačko društvo. Suvremeno poduzetništvo : časopis za promicanje poduzetništva i tržišnog gospodarstva (1333-5197) 10 (2003); 144-150

¹⁴ SIKAVICA, P., BAHTJAREVIĆ-ŠIBER, F. (2001). Leksikon menadžmenta. Masmedia, Zagreb, str. 178.

¹⁵ BARBIĆ, J.: Društveni ugovor kao pravni posao na kojem se temelji društvo. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 62 (2012),1-2, str.475-534

Članovi javnog trgovačkog društva kao društva osoba ne smiju biti članovi drugog trgovačkog društva u kojem osobno odgovaraju niti smiju voditi poslove iz predmeta poslovanja društva, bez izričitog pristanka drugih članova.¹⁶ Ovom odredbom, zakonodavac jasno štiti članove društva od potencijalne konkurencije, a član koji prekrši odredbe o zabrani konkurencije dužan je društvu nadoknaditi štetu te poslove sklopljene u vlastito ime, priznati kao poslove sklopljene za račun društva. Svaki član javnog trgovačkog društva ima pravo i obvezu vođenja društva prema odredbama Zakona¹⁷, no društvenim ugovorom je moguće imenovati jednog ili neke članove za obavljanje poslova vođenja društva pri čemu su drugi članovi isključeni iz poslovanja društva. Ukoliko javno trgovačko društvo imenuje prokuristu¹⁸, nužno je da pritom postoji suglasnost svih članova koji su ovlašteni za vođenje poslova društva. Neovisno o tome je li pojedini član uključen u poslovanje društva ili ne, on zadržava pravo pregleda poslova društva i uvida u dokumentaciju poslovanja društva.

Zakon predviđa da je prilikom donošenja odluka u javnom trgovačkom društvu potrebna suglasnost svih članova¹⁹, no društvenim ugovorom se najčešće propisuje način donošenja odluka većinom glasova. Udio pojedinih članova javnog trgovačkog društva u dobiti i gubitku društva određuje se na osnovu financijskog izvješća račun dobiti i gubitka za pojedino vremensko razdoblje. Zakon propisuje da se trećina ostvarene dobiti²⁰ dijeli među članovima društva u iznosu koji je proporcionalan njihovom udjelu u kapitalu javnog trgovačkog društva. Ostatak dobiti, odnosno gubitka raspodjeljuje se prema personalnom načelu, dakle podjelom na jednake dijelove. Razlozi za prestanak društva jesu: „istek vremena za koje je osnovano, odluka članova društva; pravomoćna odluka suda kojom se utvrđuje da je upis

¹⁶ Čl. 78, ZTD

¹⁷ Čl. 78, ZTD

¹⁸ Prokura je trgovačka punomoć čiji su sadržaji o opsegu ovlasti određeni Zakonom o trgovačkim društvima. Prokuru može dati samo pravna i fizička osoba koja je trgovac u smislu Zakona o trgovačkim društvima (trajno samostalno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom roba ili pružanjem usluga na tržištu). Prema tome prokura je punomoć u trgovačkom društvu. Način na koji se daje prokura treba biti uređen osnivačkim aktom (to je izjava o osnivanju d.o.o., kada samo jedna osoba osniva to trgovačko društvo; to je društveni ugovor u d.o.o. kada ga osnivaju dva ili više subjekata; ali to je i statut kada se osniva DD.). U svim tim oblicima trgovačkih društava prokura se daje u pisanom obliku. To mora biti upisano u sudski registar. Uz pisanu prijavu registru se mora dostaviti i odluka o imenovanju prokuriste. U odluci o imenovanju prokuriste (a to se u registar upisuje), mora biti ime i prezime prokuriste i njegov porezni broj, te ograničenja u zastupanju. Prokurist je punoljetna i potpuno poslovno sposobna osoba, bez obzira na dužnost koju obnaša i poslove koje obavlja, u skladu s osnivačkim aktom trgovačkog društva. Prokura se može dati jednoj ili više osoba (skupna prokura). Prokurist sklapa ugovor i nastupa prema trećima. Izvor: <http://burza.com.hr/pitanja/poduzetnistvo/2009/12/sto-je-prokura/>

¹⁹ Čl. 79, ZTD

²⁰ Čl 87, ZTD. U Zakonu nije jasno naznačeno radi li se o bruto dobiti, odnosno dobiti prije oporezivanja ili neto dobiti, odnosno dobiti nakon oporezivanja, no logika nalaže da se među članovima dijeli neto dobit društva.

društva u trgovački registar bio nezakonit; stečaj društva: smrt, odnosno prestanak nekoga od članova društva, ako što drugo ne proizlazi iz društvenog ugovora; ostvarivanje stečaja nad nekim od članova društva; otkaz nekoga od članova društva ili njegovoga vjerovnika i pravomoćna odluka suda.”²¹

Komanditno društvo je trgovačko društvo u koje se "udružuje dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom od kojih najmanje jedna odgovara za nastale obveze društva solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom (komplementar), a najmanje jedna odgovara za obveze društva samo do iznosa određenog imovinskog uloga u društvu (komanditor)."²² Obilježja komanditnog društva istovjetna su obilježjima javnog trgovačkog društva, osim u pogledu odgovornosti članova za obveze društva. Naime, u javnom trgovačkom društvu, svi članovi imaju jednak status i odgovaraju za obveze društva svom svojom imovinom, dok se status komanditora i komplementara bitno razlikuje. Komplementar za obveze društva odgovara svom svojom imovinom što je uobičajeno u društvima osoba, dok komanditor odgovara do visine uloga u društvo što je svojstveno društvima kapitala. Zbog opisanih značajki komanditnog društva, može se zaključiti da je riječ o društvu koje kombinira temeljna načela društava osoba i kapitala u pogledu odgovornosti za obveze društva. U komanditnom društvu, ugovor o osnivanju je također društveni ugovor kojim se određuju članovi društva i njihovi međusobni odnosi u društvu.

Gospodarsko interesno udruženje je pravna osoba "koju osnivaju dvije ili više fizičkih i pravnih osoba da bi olakšale i promicale obavljanje gospodarske djelatnosti koje čine predmete njihova poslovanja, te da bi poboljšale ili povećale njihov učinak, ali tako da ta pravna osoba za sebe ne stječe dobit."²³ Ovakav oblik udruživanja omogućuje zajedničko obavljanje određenih djelatnosti uz zadržavanje pravne samostalnosti²⁴, pri čemu on mora imati najmanje dva člana, a član može biti fizička ili pravna osoba, ali ne svaka kao kod javnog trgovačkog društva, nego samo ona koja obavlja gospodarsku djelatnost ili se bavi nekim od slobodnih zanimanja. „Članovi mogu biti: pojedinačni ortaci, pravne osobe javnog

²¹ Čl. 97, ZTD

²² ČESIĆ, Z., Pravo trgovačkih društava, Veleučilište Marko Marulić, Knin, 2007., str 33.

²³ IBID., str 179.

²⁴ GORENC, V., Trgovačko pravo - društva, Zagreb, Školska knjiga, 1995., str.163.

prava pod pretpostavkom da obavljaju gospodarsku djelatnost, udruge, trgovci pojedinci, obrtnici, pripadnici slobodnih zanimanja, odvjetnička društva itd.“²⁵

Gospodarska interesna udruženja osnivaju se bez temeljnog kapitala s obzirom da im je svrha promicati udruživanje i poslovno partnerstvo s ciljem ostvarenja gospodarskih interesa pretežito malih i srednjih poduzeća na razini Europske unije.²⁶ Iako stjecanje dobiti može biti značajka gospodarskog interesnog udruženja, ključno je naglasiti da je temeljna razlika u odnosu na druge oblike trgovačkih društava ta što gospodarsko-interesno udruženje ostvaruje dobit za svoje članove, a ne samo za sebe. Članovi udruženja imaju upravu koja je zadužena za vođenje poslova i zastupanje udruženja. Zakonom o trgovačkim društvima izričito je propisano da udruženje ne smije:²⁷ ostvarivati izravne niti neizravne ovlasti vođenja ni nadzora nad djelovanjem njegovih članova, izravno niti neizravno držati dionice ili udjele u poduzećima članova, biti članom drugog udruženja te pribavljati sredstva na tržištu kapitala.

Gospodarsko-interesno udruženje je trgovačko društvo koje ima obilježja između trgovačkog društva i ortaštva jer ne zahtijeva čvrstu vezu koja je potrebna kod trgovačkih društava, a ne zahtijeva povezanost koja se pojavljuje kod ortaštva.²⁸

2.2.2. Društva kapitala

Društva kapitala (kapitalna društva) su ona trgovačka društva za koja je temelj udruživanja kapital, a ne osobe. Članovi u društvo unose određeni kapital, odnosno prava i stvari izražena u novcu, a za obveze društva ne odgovaraju u načelu imovinom koju nisu unijeli u društvo. U

²⁵ JUGOVIĆ, A., SERŠIĆ, V., DEBELIĆ, B.. Gospodarsko-interesno udruženje lučkih uprava. Pomorstvo: Scientific Journal of Maritime Research, 23(2), 2009.; 459-476.

²⁶ Usp. MINTAS-HODAK, L.J. Osnove trgovačkog prava. Biblioteka Gospodarska misao, Zagreb, 2010., str. 180.

²⁷ MLIKOTIN TOMIĆ, D., HORAK, H: "Trgovačko pravo-društva, Školska knjiga, Zagreb, 2009., str 72.

²⁸ BARBIĆ, J., Pravo društava, Knj. 3 – Društvo osoba, Zagreb, Organizator, 2002., str. 595.

hrvatskom trgovačkom pravu, društva kapitala su dioničko društvo (DD.) i društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.).²⁹

Društvo s ograničenom odgovornošću je trgovačko društvo u koje "jedna ili više pravnih ili fizičkih osoba ulažu temeljne uloge s kojima sudjeluju u unaprijed dogovorenom temeljnom kapitalu."³⁰ Članovi ne odgovaraju za obveze društva cijelom svojom imovinom kao u društvima osoba, nego samo do visine uplaćenog temeljnog kapitala. Hrvatski zakonodavac je klasificirao ovaj oblik društva kapitala na sljedeći način:

- jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću
- društvo s ograničenom odgovornošću.

Društvo s ograničenom odgovornošću se može "osnovati samo simultano i to na temelju društvenog ugovora u obliku javnobilježničke isprave."³¹ Broj članova u društvu s ograničenom odgovornošću nije ograničen, a može ga osnovati i samo jedna osoba. Društvo stječe pravnu osobnost na temelju upisa u sudski registar, odnosno gubi pravnu osobnost brisanjem iz sudskog registra. Sukcesivno osnivanje društva, odnosno naknadno preuzimanje temeljnih uloga nije dozvoljeno, a osnivači društva sklapaju društveni ugovor u vidu privatne isprave (potvrđene od strane javnog bilježnika) ili kao javnobilježničku ispravu. U slučaju da društvo osniva samo jedna osoba, temeljni osnivački akt je izjava o osnivanju potvrđena kod javnog bilježnika.

Temeljni ulogi u minimalnom temeljnom kapitalu društva s ograničenom odgovornošću ne moraju biti jednaki, a minimalan iznos temeljnog kapitala d.o.o.-a iznosi 20.000 kn. „Minimalni iznos temeljnog uloga iznosi 200,00 kn, a veći iznosi moraju biti cijeli broj koji je višekratnik broja 100.“³²

Broj uloga mora biti jednak broju osnivača prilikom procesa osnivanja društava, a nakon što je završen proces osnivanja, jedan osnivač može steći i veći broj poslovnih udjela. Najmanje 10.000 kn ili polovica temeljnog kapitala treba biti uplaćena u novcu, dok ostali kapital može

²⁹ ZLATOVIĆ, D. Upravljanje trgovačkim društvima. Naklada Libertin, Rijeka, 2014., str. 31.

³⁰ MLIKOTIN TOMIĆ, D., HORAK, H: Trgovačko pravo-društva, Školska knjiga, Zagreb, 2009., str 133.

³¹ ČESIĆ, Z.: Pravo trgovačkih društava, Veleučilište Marko Marulić, Knin, 2007., str 42.

³² TOLUŠIĆ, E. (2012). Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću. Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 3(2), 103-107.

biti uplaćen u novcu, stvarima i/ili pravima. Na temelju uplate temeljnog uloga, osnivač stječe prava i obveze u društvu s ograničenom odgovornošću, i to, u pravilu, proporcionalno visini temeljnog uloga.³³

Obvezni organi društva s ograničenom odgovornošću su skupština i uprava, dok je Nadzorni odbor fakultativni organ. Skupština se smatra hijerarhijski najvišim organom društva s obzirom na činjenicu da se na njoj iskazuje volja svih članova društva.³⁴ Skupština se, u pravilu, osniva jednom godišnje i u slučajevima kada je osnivanje skupštine nužno zbog interesa društva. Skupštinu je obvezno potrebno sazvati u slučaju gubitka u visini polovine temeljnog kapitala. Skupština donosi odluke vezane uz:³⁵

- financijska izvješća društva (bilancu, račun dobiti i gubitka, izvješće o novčanom tijeku...)
- na skupštini se provodi imenovanje ili razrješenje (opoziv) pojedinih članova uprave te članova nadzornog odbora
- raspodjeli ili povlačenju udjela u temeljnom kapitalu društva s ograničenom odgovornošću
- davanju prokure (trgovačke punomoći)
- mjerama nadzora nad poslovanjem društva
- izmjenama društvenog ugovora
- postavljanju zahtjeva za naknadu štete
- odabir i imenovanje zastupnika u sudskom procesu u slučaju da članovi uprave i nadzornog odbora ne mogu zastupati društvo.

Temeljne odluke skupštine su odluke o financijskim izvješćima, uporabi dobiti i pokriću gubitka te izbor i odabir članova nadzornog odbora. Navedeni djelokrug rada skupštine nije varijabilan, odnosno ne može ga se promijeniti temeljem odluka donesenih u društvenom ugovoru. Svaki saziv skupštine društva je popraćen detaljnim prikazom dnevnog reda.

Dnevni red se pismeno dostavlja članovima skupštine, a oni ga imaju pravo nadopunjavati dodatnim pitanjima koja smatraju relevantnim, i to najkasnije tri dana od primitka poziva na skupštinu. Uvjet za valjano donošenje odluka na skupštini je prisutnost, odnosno zastupljenost svih članova na skupštini. Odluke se na skupštini društva donose većinom glasova. Član može

³³ Usp. PETROVIĆ, S.: Osnove prava društava. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 145.

³⁴ TOLUŠIĆ, E. (2012). Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću. Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 3(2), 103-107.

³⁵ ĆESIĆ, Z., Pravo trgovačkih društava, Veleučilište Marko Marulić, Knin, 2007., str 42.

glasovati preko punomoćnika, uz uvjet da punomoćnik ima pisanu punomoć člana skupštine. Zastupnici članova skupštine mogu glasovati u ime člana i bez punomoći.

Uprava društva s ograničenom odgovornošću sastoji se od jednog ili više direktora (jednog ili više članova), a taj broj se utvrđuje društvenim ugovorom kao i njihov način imenovanja. Međutim, broj članova ne mora se odrediti u fiksnom iznosu, već se mogu odrediti minimalni i maksimalni broj članova uprave. Društvo može imati predsjednika uprave, ali ta funkcija nije utvrđena zakonom, dok je zakonom utvrđeno da članovi uprave mogu imati zamjenike koji prema trećima imaju jednak položaj i ovlasti kao i članovi. Član uprave može biti svaka potpuno poslovno sposobna fizička osoba, osim osobe koja je kažnjena za određena kaznena djela, protiv koje je izrečena mjera sigurnosti zabrane obavljanja zanimanja koje je obuhvaćeno predmetom poslovanja društva, kao i član nadzornog odbora.

Uprava je organ koji vodi poslove društva i zastupa društvo, i to u skladu s društvenim ugovorom, odlukom članova društva te obvezatnim odlukama skupštine i nadzornog odbora (ako je nadzorni odbor ustrojen). Način vođenja poslova društva može biti takav da svi članovi uprave zajedno poduzimaju radnje potrebne za vođenje poslova društva (skupno), odnosno da je svaki član uprave ovlašten sam poduzimati radnje vođenja poslova (pojedinačno).

Nadzorni odbor d.o.o.-a je fakultativni organ, dakle u društvenom ugovoru u svakom konkretnom slučaju bit će određeno da li postoji nadzorni odbor ili ne. Međutim, u članku 434. ZTD-a, utvrđeni su slučajevi kada d.o.o. obvezatno mora imati nadzorni odbor. Društvo ga mora imati ako je "prosječan broj zaposlenih u godini veći od 200, te ako je temeljni kapital društva veći od 600 000,00 kn."³⁶ Za razliku od minimalnog broja članova nadzornog odbora koji je utvrđen ZTD-om i iznosi tri (3) člana, maksimalni broj nije propisan već je samo propisano da taj broj mora biti neparan, a utvrđuje se društvenim ugovorom.

Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću uvedeno je u hrvatski pravni sustav s ciljem osuvremenjivanja prava društava, a po uzoru na praksu u prvenstveno njemačkom, a potom i u engleskom pravu. U jednostavnom društvu s ograničenom odgovornošću, minimalni temeljni kapital iznosi 10,00 kn i temeljni uložci ne mogu se izraziti u vrijednosnim

³⁶ MLIKOTIN TOMIĆ, D., HORAK, H: "Trgovačko pravo-društva, Školska knjiga, Zagreb, 2009., str 157.

papirima.³⁷ Nužno je naglasiti kako „jednostavni d.o.o. može nastati samo osnivanjem, što znači da nije dopustivo smanjenjem temeljnog kapitala klasični d.o.o. „pretvoriti“ u jednostavni d.o.o.“³⁸

Dioničko društvo je trgovačko društvo u kojemu "članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnome kapitalu podijeljenom na dionice. Dioničari ne odgovaraju cjelokupnom svojom imovinom za nastale obveze u društvu, nego samo do visine uplaćenog temeljnog kapitala."³⁹ Dioničko društvo može imati samo jednog dioničara.

Zakonodavac je propisao da se dioničko društvo može osnovati sukcesivno ili uzastopno te simultano, odnosno istovremeno. „Prema odredbi čl. 162. ZTD-a najniži iznos temeljnog kapitala je 200.000,00 kuna. Dakle, radi se o najnižem iznosu koji vrijedi za sva dionička društva prema ZTD-u, dok se drugim zakonima može predvidjeti i drugi najniži iznos kapitala za dionička društva u određenim područjima (npr. kreditne institucije). Temeljni kapital i dionice, osim onih bez nominalnog iznosa, moraju glasiti na nominalne iznose izražene u kunama.“⁴⁰ Dioničko društvo je pogodan pravni oblik za prikupljanje značajnog kapitala za ostvarivanje poslovnih ciljeva iz velikog broja izvora i bez osobne odgovornosti članova. Ulog u dioničko društvo se smatra vlastitim kapitalom za koji se dobiva udjel u obliku dionica čijom se prodajom na tržištu dobiva natrag vrijednost uloga. „Osnivačka skupština se mora održati najkasnije dva mjeseca po protoku roka za upis dionica.“⁴¹

„Dionica je vrijednosni papir koji predstavlja pravo vlasništva u nekom dioničkom društvu. Vlasnik dionice tj. dioničar ima pravo na postotni udio svega što dioničko društvo posjeduje, među ostalim i pravo na dobitak dioničkog društva.“⁴² „Pojam dionice ima više značenja te se odnosi na ispravu, skup prava i dio temeljnog kapitala.“⁴³ Dionička društva svojim dioničarima obično plaćaju dividendu iz neto dobiti društva te vrlo često s rastom dobiti

³⁷ TOLUŠIĆ, E. (2012). Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću. Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 3(2), 103-107.

³⁸ BRNABIĆ, R., IVANČEV, M. (2014). Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 51(2), 449-469.

³⁹ ČESIĆ, Z.: Pravo trgovačkih društava, Veleučilište Marko Marulić, Knin, 2007., str 109.

⁴⁰ ZLATOVIĆ, D. Upravljanje trgovačkim društvima. Naklada Libertin, Rijeka, 2014., str. 254.

⁴¹ LUKŠIĆ, B. Trgovačko pravo. Veleučilište u Splitu, Split, 2002., str. 183.

⁴² JAKŠIĆ, S. (2007). Primjena Markowitzeve teorije na tržište dionica Zagrebačke burze. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 5(1), 331-344.

⁴³ LUKŠIĆ, B. Trgovačko pravo. Veleučilište u Splitu, Split, 2002., str. 184.

poduzeća raste i iznos dividende. Postoje obične tj. redovna i povlaštene dionice.⁴⁴ U načelu svaka redovna dionica nosi jedno pravo glasa na skupštini dioničara. Cijenu dionica određuje ponuda i potražnja, a one se mogu kupiti ili prodati na burzama vrijednosnih papira. Dionice mogu biti obične (redovne) dionice koje nose sva "vlasnička" prava te preferencijalne (prioritetne, povlaštene) dionice koje imaju prioritet naplate dividendi i likvidacijske mase prema običnim dionicama, a ne nose vlasnička prava. Profitna obilježja dionica su rezidualna prava na zarade poduzeća i imovinu poduzeća. Trajanje prava je vremenski neograničeno. Mogući tekući dohodak proizlazi iz dividende i kapitalnog dobitka. Dividenda je dio dobiti koji se u dioničkom društvu isplaćuje dioničarima. Može biti određena u apsolutnom iznosu po dionici ili kao postotak njene nominalne vrijednosti. Dividenda kao prinos određuje vrijednost dionice. Kapitalna dobit je pozitivna razlika između kupovne i prodajne cijene dionice.

Obvezni organi dioničkog društva su glavna skupština, uprava i nadzorni odbor. Uprava je "središnji organ koji vodi samostalno poslove društva i na vlastitu odgovornost. Članove uprave bira nadzorni odbor. Nadzorni odbor je organ društva koji nadzire poslovanje društva i utvrđuje da li je ono u skladu sa zakonom i statutom društva i o tome podnosi pisano izvješće glavnoj skupštini. Glavna skupština je organ u kojem dioničari ostvaruju svoja prava u društvu i u kojem se izražava volja dioničara, a odluke se donose većinom danih glasova."⁴⁵ Na kraju svake poslovne godine društvo mora utvrditi kako je teklo poslovanje društva te odlučiti kako rasporediti tekuću dobit. "Uprava je dužna izraditi godišnja financijska izvješća i predati ih nadzornom odboru zajedno s prijedlogom rasporeda dobiti i tek nakon utvrđivanja istih od strane nadzornog odbora i glavne skupštine se donosi odluka o upotrebi dobiti."⁴⁶ Dioničari imaju pravo na isplatu dividende, osim ako se odlukom glavne skupštine ne odredi da se preostala dobit rasporedi u zadržanu dobit.

U Republici Hrvatskoj je do novele Zakona o trgovačkim društvima iz 2007. godine⁴⁷ postojao samo dualistički model ustroja dioničkih društava, dok je navedenom novelom zakona uveden i monistički model ustroja u kojem postoje samo dva organa, skupština i upravni odbor, a koji je karakterističan za anglosaksonsko pravo. Za monistički ustroj je

⁴⁴ JURMAN, A. (2005). Ulaganja sredstava hrvatskih banaka u vrijednosne papire. Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu, 23(2), 313-338.

⁴⁵ ĆESIĆ, Z.: Pravo trgovačkih društava, Veleučilište Marko Marulić, Knin, 2007., str 145-152.

⁴⁶ Isto, str 156. i 157.

⁴⁷ AKŠAMOVIĆ, D. Monistički i dualistički ustroj organa društva s posebnim osvrtom na ustroj, principe i načela upravljanja športskim dioničkim društvima. Pravo i gospodarstvu (1330-5476) 49 (2010), 2; 585-628.

karakteristično da se upravni odbor sastoji od izvršnih i neizvršnih direktora koji također aktivno sudjeluju u donošenju strateški važnih odluka za društvo. Dakle, u monističkom modelu ustroja, neizvršni direktori posredno preuzimaju dio odgovornosti za poslovanje društva, što kod dualističkog modela u kojem postoji jasna distinkcija između rada uprave i nadzornog odbora nije slučaj.

Dualistički model predviđa da svako dioničko društvo ima upravu, nadzorni odbor i skupštinu te je ovaj model i danas prevladavajući u hrvatskim dioničkim društvima.⁴⁸ Monistički model ustroja nastao je kao rezultat prilagodbe hrvatskog zakonodavstva pravnoj stečevini Europske unije u kojoj su zastupljena oba pravna modela upravljanja dioničkim društvima. Unatoč tome, dualistički model upravljanja dioničkim društvima, karakterističan za zemlje kontinentalnog prava kakva je i Hrvatska, ostaje dominantan. Izmjena zakona ipak je pohvalna jer ostavlja članovima dioničkih društava mogućnost izbora.

Osobit trend vezan uz ustroj dioničkih društava je razvoj dobre prakse korporativnog upravljanja kao element *soft law*⁴⁹ prava. Korporativno upravljanje razvilo se na osnovu kodeksa poslovne etike. Pojam poslovne etike razvio se tijekom 20. stoljeća, a danas postaje jedan od osnovnih postulata poslovanja. Poslovna etika je koncept koji je derivirao iz pojma etike kao filozofske discipline, odnosno znanosti o moralu koja uspostavlja temeljne kriterije za moralno vrednovanje i uspostavu vrijednosnih stavova na razini pojedinca i društva. Dakle, poslovna etika može se smatrati oblikom primijenjene ili profesionalne etike koja se bavi etičkim i moralnim principima, odnosno etičkim problemima koji potencijalno mogu proizaći iz poslovne okoline. Poslovna etika važan je aspekt na nivou svakog pojedinca (zaposlenika) kao i organizacije u cjelini.

Poslovna etika može biti i normativna i deskriptivna disciplina. Etika kao normativna disciplina uređena je određenim normama, odnosno najčešće etičkim kodeksom organizacije. Deskriptivni ili opisni karakter poslovne etike opisuje poželjne etičke vrijednosti, a utemeljen je na empiriji. Naime, deskriptivne činjenice o ljudskome ponašanju utječu na kreiranje moralne norme. Poslovna etika ima primarno normativni karakter, a poslovna etika predstavlja svojevrsnu sponu i suživot između ekonomskih i društvenih, socijalno orijentiranih vrijednosti. Poslovna etika dugo je bila zanemarena disciplina, no interes za poslovnom etikom naglo raste tijekom 1990.-ih godina. Danas većina suvremenih (profitnih)

⁴⁸ IBID, str. 585-628.

⁴⁹ IBID, str. 585-628.

organizacija ima jasno i nedvosmisleno koncipirane neekonomske, odnosno društvene vrijednosti koje uvažava u svojem poslovanju. Poslovna etika ima za cilj zadržavanja i stimuliranja primjene moralnih vrijednosti u organizaciji, a jednako tako ova disciplina ima snažan utjecaj na timski duh i stupanj motiviranosti djelatnika u organizaciji. Jasno iskazane etičke vrijednosti organizacije od osobitog su značaja kao vodič u situacijama za koje pojedinac (zaposlenik) osjeća da nisu ni potpuno ispravne ni neispravne, dakle u slučajevima ambivalencije.

Korporativno upravljanje temelji se na društveno odgovornom poslovanju. Poduzeće koje posluje društveno odgovorno ima dalekovidan i širok spektar interesa te će voditi računa o svojim zaposlenima, klijentima, lokalnoj zajednici, društvu i okruženju preko aktivnosti usmjerenih na reciklažu, valjano odlaganje svih, moguće toksičnih, otpadnih materija, kreiranjem pozitivnih promjena u društvu kroz dobrotvorne i slične aktivnosti. Potreba za društveno odgovornim marketingom jako je velika u kako u profitnom tako i u neprofitnom sektoru. Društvena odgovornost poduzeća realizira se, dakle, kroz suradnju gospodarstva, države i civilnog društva. Prvi stup društvene odgovornosti je svakako ekonomska odgovornost, odnosno realizacija profita koja je temeljni cilj svake profitabilne organizacije. Drugi stup je zakonska odgovornost, odnosno postupanje prema pozitivnim pravnim normama države, dok je treći stup društvene odgovornosti organizacije etička odgovornost ili poslovanje u skladu s društveno prihvatljivim i poželjnim moralnim vrijednostima. Diskrecijska odgovornost kao četvrti, najviši stup društvene odgovornosti organizacije, predstavlja slobodnu diskrecijsku orijentaciju organizacije ka definiranju vlastitih društveno poželjnih standarda ponašanja u suradnji sa širokim krugom partnera. Dakle, društvena odgovornost organizacije je pojam koji proširuje horizonte i ulogu profitnih organizacija u društvu sa čiste ekonomske na ekonomsko-socijalnu ulogu.⁵⁰

3. KAZNENO-PРАВNA ODGOVORNOST UPRAVA DRUŠTAVA KAPITALA U HRVATSKOM PRAVU

⁵⁰ Usp. TAFRA-VLAHOVIĆ, M. (2009). Konceptualni okvir društveno odgovornog poslovanja. *MEDIANALI-znanstveni časopis za medije, novinarstvo, masovno komuniciranje, odnose s javnostima i kulturu društva*, 3(5), 163-184.

Članovi uprave društava kapitala u hrvatskom pravu odgovorni su za poslovanje društva sukladno pozornosti dobrog i savjesnog gospodarstvenika što posebice uključuje odgovornost za točnost financijskih izvješća, osiguranje likvidnosti i solventnosti, sustavno praćenje, procjenu i strategiju održavanja adekvatne razine kapitala te pokretanje stečaja. Oni mogu i prekršajno i kazneno odgovarati ako koriste društvo za to da bi postigli ciljeve koji su im inače zabranjeni, da bi oštetili vjerovnike, odnosno ako protivno zakonu upravljaju imovinom društva kao da je to njegova imovina, u svoju korist ili u korist neke druge osobe, te umanju imovinu društva, što rezultira nemogućnošću društva da podmiri svoje obveze.

Pravna odgovornost, je ona čije postojanje u propisanom postupku utvrđuje sud. Pravna odgovornost, dakle, predstavlja odgovornost za kršenje pravnih propisa, koju u zakonom predviđenom postupku utvrđuje sud. Kako se pravo dijeli na različite pravne grane, tako postoji više vrsta pravne odgovornosti, koje se međusobno značajno razlikuju. Kazneno-pravna odgovornost predstavlja odgovornost počinitelja za izvršeno kazneno djelo.

Kazneno-pravna odgovornost članova uprave društava kapitala definirana je Kaznenim zakonom.⁵¹ Kazneno-pravna odgovornost članova uprave društava kapitala postoji u slučaju počinjenja sljedećih kaznenih djela:⁵²

- zlouporaba povjerenja u gospodarskom poslovanju kao ključno gospodarsko kazneno djelo u novom kaznenom zakonu
- prijevara u gospodarskom poslovanju
- subvencijska prijevara
- prijevara na štetu Europske unije
- utaja poreza i carine
- stečajna kaznena djela
- pranje novca
- kaznena djela protiv tržišta kapitala
- kaznena djela iz zakona o trgovačkim društvima.

U ranijem hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, kazneno-pravna odgovornost članova uprave bila je razdijeljena u dvije glave: kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja i kaznena djela protiv službene dužnosti, no u novom Kaznenom zakonu koji je stupio na

⁵¹ Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15

⁵² BARBIĆ, J., ČOLAKOVIĆ, E., NOVOSELEC, P.: Odgovornost direktora: priručnik za članove uprava i nadzornih odbora u društvima kapitala, CROMA, Zagreb, 2012., str. 12.

snagu 01. siječnja 2013., ta se kaznena djela objedinjuju u zajedničku glavu pod nazivom Kaznena djela protiv gospodarstva.

3.1. Novo kazneno djelo zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju

Kazneno djelo zlouporabe povjerenja odnosi se na povredu dužnosti zaštite tuđih imovinskih interesa koji su utemeljeni na zakonu, odluci upravne ili sudbene vlasti te pravnom poslu ili odnosu povjerenja s ciljem da se takvim aktom sebi ili drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi pribavi protupravna imovinska korist. Navedeno kazneno djelo predstavlja novinu u kaznenom zakonu Republike Hrvatske koja je preuzeta iz njemačkog pravnog sustava.

Ovim kaznenim djelom upravljački sloj društava kapitala može izravno prisvojiti imovinu koja mu je povjerena na upravljanje, ali i počinuti razne druge kriminalne radnje koje mogu prouzročiti štetu na povjerenoj imovini. Primjer kaznenog djela zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju je ulazak u „rizične poslove, odobravanje sumnjivih kredita, stvaranje „crnih fondova”, uzrokovanje štete u koncernima, i sl.“⁵³ Uvođenje kaznenog djela zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju osobito je opravdano s obzirom na činjenicu da su članovi uprave (upravljački sloj) u društvima kapitala obvezni obavljati poslove vođenja društva savjesno i uz pažnju dobrog gospodarstvenika, a prisvajanje ili druga šteta nastala na imovini društva kapitala je suprotna tim načelima.

Ovo kazneno djelo obuhvaća kriminalnu djelatnost upravljačkih struktura (menadžmenta) u trgovačkim društvima (članova uprava dioničkih društava, direktora društava s ograničenom odgovornošću, članova nadzornih odbora itd.). Ono je *lex specialis* u odnosu na već postojeće kazneno djelo zlouporabe povjerenja iz čl. 227. KZ.⁵⁴ Počinitelj je onaj tko je u gospodarskom poslovanju dužan voditi brigu o imovini koja mu je povjerena na temelju zakona (npr. član uprave dioničkog društva), odluke upravne ili sudske vlasti (npr. stečajni upravitelj), pravnog posla (npr. punomoćnik trgovačkog društva) ili nekog drugog odnosa povjerenja (npr. tzv. faktični organ trgovačkog društva).

⁵³ NOVOSELEC, P., ROKSANDIĆ VIDLIČKA, S. (2010). Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17(2), 699-728.

⁵⁴ Isto, str. 699-728.

Iako se u sudskoj praksi, često polazi od presumpcije kako se ova vrsta kaznenog djela može počinuti samo s izravnom namjerom, postoji i mogućnost počinjenja navedenog kaznenog djela uz neizravnu namjeru, posebice prilikom ulaska u rizične poslove u kojima odgovorne osobe podcjenjuju mogućnost nastanka štete po imovinu. Zloupotreba položaja u gospodarskom poslovanju objedinjuje ranija kaznena djela:⁵⁵

- nesavjesnog gospodarskog poslovanja
- zloupotrebu ovlasti u gospodarskom poslovanju
- sklapanje štetnog ugovora
- zloupotrebu položaja i ovlasti koja se odnosi na odgovorne osobe.

Uvođenjem kaznenog djela zloupotrebe povjerenja u gospodarskom poslovanju, dolazi do jasne distinkcije između službeničke zloupotrebe položaja i ovlasti i zloupotrebe položaja i ovlasti odgovornih osoba (članova uprava društava kapitala) čime se otklanjaju razne pravnotehničke manjkavosti ranijih novela kaznenog zakona. Naime, uklanja se ranije izjednačen odnos službenika i odgovornih osoba (članova uprave) prilikom počinjenja kaznenog djela zloupotrebe položaja i ovlasti, a takvo rješenje nije bilo prihvatljivo zbog različite prirode rada službenika i odgovornih osoba u društvima kapitala.

Kazneno djelo zloupotrebe povjerenja u gospodarskom poslovanju, dakle, ne odnosi se samo na slučajeve kada su članovi upravljačkih struktura postupali s izravnom namjerom povrede dužnosti, već se ovo kazneno djelo proširuje i na neizravnu namjeru čime se značajno povećava opseg kazneno-pravne odgovornosti članova uprava društava kapitala u odnosu na ranije novele Zakona. Zloupotreba povjerenja je kazneno djelo koje se odnosi isključivo na upravljački sloj što je bitno zato što nositelji kapitala, imovine trgovačkog društva, ne upravljaju tom imovinom, barem ne u načelu, iako je moguće da i to čine, ali ne kao članovi društva. Dakle, s jedne strane su članovi društva ili 'vlasnici' koji svoju imovinu povjeravaju na upravljanje menadžmentu, a s druge strane upravljački sloj (članovi Uprave i nadzornog odbora) koji s njome mora postupati s pažnjom dobrog gospodarstvenika. Ovo se kazneno djelo uvodi kako bi se spriječila pojava tzv. agencijske teorije, poznatog koncepta u korporativnom upravljanju kojim se opisuje odnos između principala (vlasnika) i agenta

⁵⁵ PRIMORAC, D., FILIPOVIĆ, I., PERONJA, I. Kazneno djelo zloupotrebe ovlasti/povjerenja u gospodarskom poslovanju (u sportu) te uloga sudskih vještaka knjigovodstveno-financijske struke u tim kaznenim postupcima. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 49(4), (2012),769-785.

(menadžera). Principal raspolaže s resursima u svezi obavljanja ali nema dovoljno znanja, vremena itd. za obavljanje toga posla, stoga se angažira agent koji će to napraviti i tada započinje agencijski odnos. U ovom slučaju zadatak agenta je da optimalno obavi posao za principala, očekujući za obavljeni posao adekvatnu nagradu, bez obzira u kojem postotku uspješnosti će biti obavljen posao. Agentu je, naravno, uvijek u cilju da pronalazi što lakše poslove uz ostvarenje što većeg financijskog rezultata. Dobit agenta je u principu trošak principalu, dok agentov trud donosi korist principalu (uloženi trud kako bi ostvario što veći dobitak). Optimalno rješenje principala i agenta je da principal očekuje pozitivan uspjeh ostvarenja agenta, a agent da ostvari optimalne rezultate za principala. Agentu nije u interesu da maksimizira profit za principala. Odnos principala i agenta svodi se na sljedeće: različitost ciljeva, informacijska asimetrija, različita sklonost riziku. U ovom slučaju principal raspolaže financijskim sredstvima i zadužuje agenta da oplemenjuje njegova financijska sredstva. Da bi to agent mogao, principal mu daje ovlast. Sukladno agencijskoj teoriji, razlikuju se sljedeća obilježja odnosa agenta i principala:⁵⁶

- interesi principala i agenta divergiraju budući da svaki nastoji maksimizirati svoju korisnost,
- principal ne može bez naknade nadgledati agenta (npr. nadzorni odbor ne može provjeravati svaku odluku koju donese menadžment),
- principal nema informacije koje ima agent tj. menadžment, pa isto tako ako nadzorni odbor nadgleda ne može znati da li je odluka dobra ili ne,
- agenti tj. menadžment može neracionalno koristiti financijska sredstva,
- oportunistički, agenti su motivirani samo vlastitim interesom, čak da ostvari nešto raditi će i na štetu principala, agent nesklon radu,
- principal ne zna karakteristike agenta dok obavlja posao, nakon prvih rezultata odlučuje o nastavku ili raskidu odnosa,
- informacijska asimetrija: agent ima više informacija od principala, skriva ih i ne daje puno u javnost principalu,
- skrivena informacija: prije sklapanja ugovora agent se prikazuje u boljem svjetlu nego što jest, tu principal mora biti oprezan jer ako odabere lošeg agenta ima dodatne troškove,
- problem principala je odabrati pravog agenta i motivirati ga da dobro radi.

⁵⁶ TIPURIĆ, D. Korporativno upravljanje. Sinergija, Zagreb, 2008., str. 87.

Može se zaključiti da uvođenje kaznenog djela zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju predstavlja značajan korak prema osuvremenjivanju cjelokupnog koncepta kazneno-pravne odgovornosti članova uprava društava kapitala u Republici Hrvatskoj.

3.2. Prijevarena kao gospodarsko kazneno djelo i subvencijska prijevarena

Prijevarena je, u praksi često, gospodarsko kazneno djelo. Ranije hrvatsko kazneno zakonodavstvo poimalo je prijevarenu kao kazneno djelo utemeljeno na uporabi nenaplativih instrumenata plaćanja, no takva odredba je preuska s obzirom da je kazneno djelo prijevare moguće počinuti i na druge načine koji imaju za cilj dovođenje u zabludu. U novom kaznenom zakonu, omogućeno je šire definiranje prijevare, primjerice putem konkludentnih radnji (tko naručuje robu, prešutno izjavljuje da je istu spreman i platiti).

U svijetlu ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, posebnim oblikom prijevare smatra se prijevarena na štetu financijskih interesa Europske unije⁵⁷, koja se posebice odnosi na kažnjavanje prijevarena pri korištenju subvencija i donacija iz proračuna EU kao i kažnjavanje prijevarena pri podmirenju fiskalnih obveza država članica, od kojih određeni udjel odlazi u proračun Europske unije. Nova novela kaznenog zakona proširuje pojam subvencijske prijevare na subvencije koje dodjeljuje Republika Hrvatska i Europska unija.

Članovi uprava društava kapitala počinitelji su kaznenog djela prijevare kao gospodarskog kaznenog djela ukoliko dovođenjem u zabludu trećih osoba pribavljaju protupravnu korist svojem društvu⁵⁸, a ukoliko pribavljaju imovinsku korist za sebe, na štetu imovine društva, radi se o prethodno opisanom kaznenom djelu, zlouporabi povjerenja u gospodarskom poslovanju. Međutim, i zaposlenici društva kao punomoćnici po zaposlenju mogu počinuti kazneno djelo prijevare.

3.3. Utaja poreza i carine

⁵⁷ ĐURĐEVIĆ, Z. Prijevarena na štetu proračuna Europske unije: pojavni oblici, metode i uzroci. *Financijska teorija i praksa*, 30(3), (2013); 253-281.

⁵⁸ BOŽIĆ, V. Prijevarena kao kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 48, 1 (2011): 165-182.

U Kaznenom zakonu koji se primjenjuje od 01. siječnja 2013., nekadašnji naziv kaznenog djela „utaja poreza i drugih davanja“ je promijenjen u naziv „utaja poreza i carina“, budući da je carina također jedna od vrsta poreza te je, stoga, potreban jednak tretman utaje poreza i carine. Iz ovog kaznenog djela izuzeta je utaja doprinosa iako se također radi o javnim davanjima, s obzirom da je utaja doprinosa za obvezna osiguranja prekršajna sankcija, a zakonom se želi izbjeći „dodatno kažnjavanje za kazneno djelo i prekršaj.“⁵⁹ Kod utaje poreza, cilj je izjednačiti status zakonite i nezakonite djelatnosti, odnosno utajom poreza na zakonitu djelatnost ne dovoditi poslovne subjekte koji obavljaju zakonitu djelatnost u nepovoljan porezni položaj. Dakle, kazneno djelo utaje poreza primjenjuje se jednako bez obzira je li prihod ostvaren sa ili bez pravne osnove. Jednake odredbe primjenjuju se i na počinitelja koji umanju sredstva Europske unije.

3.4. Stečajna kaznena djela

Odgovorne osobe (članovi uprava društava kapitala) koji uzrokuju prezaduženost, odnosno insolventnost poduzeća te time prouzrokuju stečaj, kažnjavaju se kaznom zatvora od 6 mjeseci do 5 godina.⁶⁰ Takva kazna se propisuje u slučajevima da se imovina koja čini stečajnu masu poduzeća prenese na drugo trgovačko društvo, proda, optereti, sakrije ili na drugi način učini neupotrebljivom; da se priznaju nepostojeće tražbine zaključivanjem fiktivnih ugovora ili da se pri izradi financijskih izvješća manipulira s ciljem prikrivanja imovinskog stanja te na drugi način nesavjesno postupa s imovinom koja treba činiti stečajnu masu. Za ovo kazneno djelo mogu biti kazneno-pravno odgovorni članovi uprave društva kapitala, ali i druge osobe s odgovarajućim ovlastima koji predstavljaju punomoćnike po zaposlenju.

Poseban oblik stečajnog kaznenog djela je pogodovanje vjerovniku. Ovaj oblik kaznenog djela nastaje ukoliko se podmiruju obveze prema jednom ili nekolicini vjerovnika, i to na način koji nije sukladan sa savjesnim poslovanjem (npr. plaćanje obveze prije roka dospijanja ili mimo blokiranog žiro-računa). Ukoliko je dospjela obveza jednom od vjerovnika isplaćena

⁵⁹ NOVOSELEC, P., ROKSANDIĆ VIDLIČKA, S. (2010). Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17(2), 699-728.

⁶⁰ Čl. 249., KZ-a RH

na pravno valjan način, ne može se govoriti o pogodovanju vjerovniku kao posebnom obliku stečajnog kaznenog djela počinjenog od odgovorne osobe u društvu kapitala.

3.5. Kaznena djela protiv tržišnog natjecanja

Upravljački sloj u društvima kapitala može biti kažnjen ukoliko povrijedi načelo ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti ili ukoliko stvaranjem monopolističkog položaja na tržištu podriiva temelje savršenog konkurentnog tržišta. „Za kazneno djelo povrede slobode tržišnog natjecanja predviđa se kažnjavanje (zatvorom do tri godine) pripadnika upravljačkog sloja u trgovačkim društvima koji protivno propisima o zaštiti tržišnog natjecanja sklopi zabranjeni sporazum, što je najteži oblik napada na slobodno tržišno natjecanje.“⁶¹

Novo kazneno djelo koje dovodi do distorzija i poremećaja na slobodnom tržištu i postaje sve učestalije su prijevare u postupku javne nabave. Ova vrsta kaznenog djela unesena je u hrvatsko zakonodavstvo po uzoru na njemačko pravo, a počinitelj je svaka odgovorna osoba (upravljački sloj) koji javnu nabavu temelji na zabranjenim sporazumima. Zavaravanje, odnosno obmanjivanje kupaca zavaravajućim oglašavanjem, također se smatra kaznenim djelom kojim upravljački sloj društva kapitala stvara nelojalnu konkurenciju na tržištu. Kaznenim djelom se smatraju i djela primanja, odnosno davanja mita jer također narušavaju transparentnost tržišnih odnosa te ugrožavaju načelu tržišne ravnopravnosti.

3.6. Pranje novca i prikrivanje

Kazneno djelo pranja novca i prikrivanja uneseno je u Kazneni zakon⁶² jer je odredbe istog bilo potrebno uskladiti sa odredbama Zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom i o financiranju terorizma. Pojam “pranje novca” odnosi se na sve vrste „postkriminalnih aktivnosti usmjerenih na prikrivanje imovinske koristi ili vrijednosti stečene na nezakoniti

⁶¹ NOVOSELEC, P., ROKSANDIĆ VIDLIČKA, S. (2010). Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17(2), 699-728.

⁶² Čl. 265, KZ-a RH

način“⁶³, ulaganjem u financijski i nefinancijski sustav, s krajnjim ciljem njegova ozakonjenja. Sukladno tome, „prljavim novcem“ se smatra svaki novac koji je stečen kaznenim djelom i sva imovina koja iz njega proizlazi, što indicira nužnu vezu između pranja novca i prethodne kriminalne aktivnosti. Kazneno djelo pranja novca ima cilj kriminalizaciju pranja novca koje je povezano s korupcijom i organiziranim kriminalitetom te suzbijanje pretvaranja ilegalno ostvarene dobiti u prividno legalnu kroz faze „polaganja, oplemenjivanja i integracije.“⁶⁴ Član uprave je kazneno-pravno odgovoran ukoliko je inicirao ili sudjelovao u pokušaju izvršenja i pomaganja, poticanja, olakšavanja i davanja savjeta u izvršenju bilo kojeg od kaznenih djela pranja novca i prikrivanja nezakonitog porijekla novca.

3.7. Kaznena djela protiv tržišta kapitala

Zakonom o kaznenim djelima protiv tržišta kapitala⁶⁵ bila su uređena četiri kaznena djela protiv tržišta kapitala, i to korištenje, otkrivanje i preporučivanje povlaštenih informacija, manipulacija tržištem, neovlašteno pružanje investicijskih usluga i neovlašteno otkivanje poslova vezanog zastupnika.

Novi Kazneni zakon sadrži tri kaznena djela u vezi s tržištem kapitala i vrijednosnim papirima: "zlouporaba povlaštenih informacija" (čl. 259.), "zlouporaba tržišta kapitala" (čl. 260.) i kazneno djelo "krivotvorenje vrijednosnih papira" (čl. 275.), te su ta djela stroža od prethodnih zakona prema visini zapriječene kazne zatvora. Stupanjem na snagu novoga Kaznenog zakona od 1. siječnja 2013. godine prestao je vrijediti Zakon o kaznenim djelima protiv tržišta kapitala.⁶⁶

3.8. Kaznena djela iz Zakona o trgovačkim društvima

⁶³ MEŠTROVIĆ, D. Legalizacija nelegalno stečenog kapitala, *Policija i sigurnost* - 11(2002), 1-3; str.147.

⁶⁴ CINDORI, S. Sustav sprječavanja pranja novca. *Financijska teorija i praksa* 31.1 (2007): 55-72.

⁶⁵ Zakon o kaznenim djelima protiv tržišta kapitala, Narodne novine br. 84/02., 140/05. i 138/06.

⁶⁶ KALEB, Z. "Kaznena djela protiv tržišta kapitala i vrijednosnih Papića prema novome Kaznenom zakonu." *Policija i sigurnost* 23.1/2014 (2014): 82-89.

Zakon o trgovačkim društvima⁶⁷ propisuje brojne vrste kaznenih djela kojima se naglašava kazneno-pravna odgovornost članova uprave društava kapitala u hrvatskom trgovačkom pravu.

Davanje netočnih informacija je kazneno djelo koje je propisano člankom 624. Zakona o trgovačkim društvima. Ukoliko član uprave ustupi netočne podatke prilikom upisa dioničkog društva ili društva s ograničenom odgovornošću u sudski registar, prilikom procesa preuzimanja i uplate dionica (za dionička društva), prilikom povećanja ili smanjenja temeljnog kapitala društva ili prilikom likvidacije društva, isti se kažnjava kaznom zatvora u trajanju do dvije godine. Dakle, svaki oblik lažnog informiranja javnih tijela od strane članova uprave, odnosno izvršnih direktora društava kapitala je kazneno djelo.

Članovi uprave društava kapitala su kazneno-pravno odgovorni za netočne informacije koje prikazuju imovinsko stanje društva.⁶⁸ Odstupanjem od načela transparentnosti u prikazu imovinskog stanja smatra se netočno prikazivanje ili prikrivanje imovinskog stanja koje uključuje i odnose s drugim poduzećima prilikom informiranja različitih korisnika financijskih izvješća (vlasnika, dioničara, javnosti) te prilikom procesa revizije.

Povreda dužnosti u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje je kazneno djelo opisano u članku 626. Zakona o trgovačkim društvima koje je vezano uz stečajna kaznena djela propisana Kaznenim zakonom. Odgovornost člana uprave nastaje ukoliko isti ne sazove skupštinu i izvijesti je o gubitku društva te ukoliko pravodobno ne zatraži otvaranje stečajnog postupka. Kazna za ovo djelo može biti novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do dvije godine. Revizor ili pomoćnik revizora koji ne obavlja svoje poslove etično, već iskazuje krive podatke s ciljem imovinske koristi za sebe ili drugog, odnosno s ciljem nanošenja štete, može se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora u trajanju do pet godina.⁶⁹

⁶⁷ Narodne novine br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13.

⁶⁸ Čl. 625 ZTD-a

⁶⁹ Čl. 628 ZTD-a

4. ZAKLJUČAK

Trgovačko pravo u Republici Hrvatskoj razvilo se po uzoru na njemačko trgovačko pravo, a zbog nužnosti prilagodbe pravnog sustava novim gospodarskim uvjetima, odnosno uvjetima slobodnog tržišta. Iz tog razloga su ustrojena trgovačka društva koja su pravne osobe, a mogu se podijeliti na društva osoba i društva kapitala. Društva osoba su javno trgovačko društvo, komanditno društvo i gospodarsko – interesno udruženje, dok su društva kapitala društvo s ograničenom odgovornošću, jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću i dioničko društvo. Sukladno pravnoj stečevini Europske unije, društvima kapitala može se upravljati primjenom monističkog i dualističkog sustava. U dualističkom sustavu prisutna je jasna razgraničenost između upravne i nadzorne funkcije korporativnog upravljanja, dok su u monističkom sustavu ove dvije funkcije objedinjene u jednom organu- upravnom odboru. U

Republici Hrvatskoj, kao zemlji kontinentalnog pravnog naslijeđa, dualistički sustav je daleko više zastupljen.

Članovi uprave društava kapitala zaduženi su za vođenje poslovanja društva, a time preuzimaju na sebe ne samo odgovornost za ispunjenje misije, vizije i ciljeva društva, već i kazneno-pravnu odgovornost sukladno odredbama Kaznenog zakona i Zakona o trgovačkim društvima. Odredbe Kaznenog zakona značajno su izmijenjene, a stupile su na snagu 01. siječnja 2013. Najznačajnija preinaka je integriranje kaznenih djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja i kaznenih djela protiv službene dužnosti u jednu glavu Kaznena djela protiv gospodarstva. Prema Kaznenom zakonu, članovi Uprave mogu biti odgovorni za zlouporabu povjerenja u gospodarskom poslovanju, prijevaru u gospodarskom poslovanju, subvencijsku prijevaru i prijevaru na štetu Europske unije, utaju poreza i carine, stečajna kaznena djela, pranje novca i prikrivanje te kaznena djela protiv tržišta kapitala. Kaznena djela iz Zakona o trgovačkim društvima su davanje netočnih informacija, netočno informiranja o imovinskom stanju društva te povreda dužnosti u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti (u smislu propuštanja obveze pravodobnog održavanja Skupštine).

LITERATURA

Knjige

1. BARBIĆ, J. Pravo društava. Organizator, Zagreb, 2001.
2. ĆESIĆ, Z. Pravo trgovačkih društava, Veleučilište Marko Marulić, Knin, 2009.
3. BARBIĆ, J., ČOLAKOVIĆ, E., NOVOSELEC, P.: Odgovornost direktora: priručnik za članove uprava i nadzornih odbora u društvima kapitala, CROMA, Zagreb, 2012.
4. GORENC, V., Trgovačko pravo - društva, Školska knjiga, Zagreb, 1995.
5. LUKŠIĆ, B. Trgovačko pravo. Veleučilište u Splitu, Split, 2002.
6. MINTAS-HODAK, LJ. Osnove trgovačkog prava. Biblioteka Gospodarska misao, Zagreb, 2010.

7. MLIKOTIN TOMIĆ, D., HORAK, H. Trgovačko pravo-društva. Školska knjiga, Zagreb, 2009.
8. PETROVIĆ, S.: Osnove prava društava. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2010.
9. SIKAVICA, P., BAHTIJAREVIĆ-ŠIBER, F. (2001). Leksikon menadžmenta. Masmedija, Zagreb
10. TIPURIĆ, D. Korporativno upravljanje. Sinergija, Zagreb, 2008.
11. ZLATOVIĆ, D. Upravljanje trgovačkim društvima. Naklada Libertin, Rijeka, 2014.

Članci

1. AKŠAMOVIĆ, D. Monistički i dualistički ustroj organa društva s posebnim osvrtom na ustroj, principe i načela upravljanja športskim dioničkim društvima. Pravo i gospodarstvu (1330-5476) 49 (2010), 2; 585-628.
2. BARBIĆ, J. Utjecaj Njemačkog prava na stvaranje Hrvatskog prava društva. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 44, no. 3-4 (2007): 339-363.
3. BARBIĆ, J.: Društveni ugovor kao pravni posao na kojem se temelji društvo. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 62 (2012),1-2, str.475-534
4. BOŽIĆ, V. Prijevara kao kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 48, 1 (2011): 165-182.
5. BRNABIĆ, R., IVANČEV, M. (2014). Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 51(2), 449-469.
6. CINDORI, S. Sustav sprječavanja pranja novca. Financijska teorija i praksa 31.1 (2007): 55-72.
7. ĐURĐEVIĆ, Z. Prijevara na štetu proračuna Europske unije: pojavni oblici, metode i uzroci. Financijska teorija i praksa, 30(3), (2013); 253-281.
8. JAKŠIĆ, S. (2007). Primjena Markowitzeve teorije na tržište dionica Zagrebačke burze. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 5(1), 331-344.
9. JUGOVIĆ, A., SERŠIĆ, V., DEBELIĆ, B.. Gospodarsko-interesno udruženje lučkih uprava. Pomorstvo: Scientific Journal of Maritime Research, 23(2), 2009.; 459-476
10. JURMAN, A. (2005). Ulaganja sredstava hrvatskih banaka u vrijednosne papire. Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu, 23(2), 313-338.
11. KALEB, Z. Kaznena djela protiv tržišta kapitala i vrijednosnih papira prema novome Kaznenom zakonu. Policija i sigurnost 23.1/2014 (2014): 82-89.

12. LEDIĆ, D. Javno trgovačko društvo. *Suvremeno poduzetništvo : časopis za promicanje poduzetništva i tržišnog gospodarstva* (1333-5197) 10 (2003); 144-150.
13. MEŠTROVIĆ, D. Legalizacija nelegalno stečenog kapitala, *Policija i sigurnost* - 11(2002), 1-3; str.147.
14. NOVOSELEC, P., ROKSANDIĆ VIDLIČKA, S. (2010). Gospodarska kaznena djela u novom Kaznenom zakonu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17(2), 699-728.
15. PRIMORAC, D., FILIPOVIĆ, I., PERONJA, I. Kazneno djelo zlouporabe ovlasti/povjerenja u gospodarskom poslovanju (u športu) te uloga sudskih vještaka knjigovodstveno-financijske struke u tim kaznenim postupcima. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 49(4), (2012),769-785.
16. TAFRA-VLAHOVIĆ, M. (2009). Konceptualni okvir društveno odgovornog poslovanja. *MEDIANALI-znanstveni časopis za medije, novinarstvo, masovno komuniciranje, odnose s javnostima i kulturu društva*, 3(5), 163-184.
17. TOLUŠIĆ, E. (2012). Jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću. *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*, 3(2), 103-107.

Zakoni

1. Kazneni zakon, Narodne novine br. 110/07, 125/11.
2. Zakon o kaznenim djelima protiv tržišta kapitala, Narodne novine br. 84/02., 140/05. i 138/06.
3. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13.